

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Роман ПЕТРИШИН
« 3 » травня 2023 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступників на навчання за другим (магістерським) освітнім
рівнем спеціальності 052 «Політологія»

Схвалено Вченою радою
Факультету історії, політології
та міжнародних відносин,
протокол №9 від 28 квітня 2023 р.

Голова ради

Олександр ДОБРЖАНСЬКИЙ

Чернівці 2023

Пояснювальна записка

Програму вступного випробування із спеціальності 052 «Політологія» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти бакалавра з даної спеціальності. Підсумковий іспит зі спеціальності проводиться в тестовій формі.

Абітурієнт повинен продемонструвати знання щодо розуміння ключових принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів.

Під час вступного випробування абітурієнт повинен продемонструвати здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні, вміти правильно обирати відповіді на поставлені питання.

1. Політика як соціальне явище та місце політології в системі суспільних дисциплін.
2. Суб'єкти і об'єкти політики. Концепції політики.
3. Зародження політичних ідей у країнах Стародавнього Сходу (Конфуцій, Лао Цзи, Мо Цзи, Шан Ян).
4. Політичні вчення античного світу (Сократ, Платон, Аристотель, Полібій, Цицерон).
5. Розвиток політичної думки в добу Середньовіччя (Аврелій Августин, Фома Аквінський, Марсилій Падуанський).
6. Політична думка епохи Відродження. Н. Макіавеллі.
7. Політичні вчення періоду буржуазних революцій в Голландії та Англії (Ж. Боден, Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк).
8. Політичні ідеї Реформації (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер).
9. Політичні ідеї в працях французьких просвітників (Вольтер, Ш-Л. де Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо).
10. Політичні доктрини США у XVIII – XIX століттях.
11. Зміст та основні тенденції російської політичної думки в XIX – на поч. XX ст.
12. Предмет, структура та функції політичної ідеології. Редукція в політичній ідеології.
13. Суть ідеологій консерватизму та неоконсерватизму.
14. Суть ідеологій лібералізму та неолібералізму.
15. Націоналізм як політична ідеологія.
16. Суть та ідейні течії анархізму.
17. Соціалізм, комунізм та соціал-демократія. Зміст ревізії марксизму.
18. Фашизм і нацизм як радикальні політичні вчення: спільне й відмінне.
19. Логіка та методи загальнотеоретичного пізнання політики.
20. Принципи загальної теорії політики.
21. Політична теорія М. Вебера.
22. Позитивізм у політичній теорії. Принцип верифікації та його роль у політичній науці.
23. Біхевіоралізм як теоретико-методологічний підхід у політичній науці (Ч. Мерріам, Г. Лассуел, Ф. Скіннер).
24. Інституційний та системний підходи у політичній теорії. Інституційна матриця К. Поланьї.
25. Теорія раціонального вибору і політична теорія: основні лінії перетину (Е. Даунс, Дж. Б'юкенен, М. Олсон, Дж. Стіглер та ін.).

26. Утилітаризм як різновид нормативної політичної теорії (І.Бентам, Дж. С.Мілль).
 27. Структуралізм і постструктуралізм у політичній теорії (К. Леві-Строс, Ж. Деріда, М. Фуко).
 28. Політична теорія сучасного реформістського лібералізму. Теорія справедливості Дж. Роулза.
 29. Політичні теорії лібертаризму (Ф. Хайек) та комунітаризму (Р. Нозік).
 30. Консервативні політичні теорії (К. Шмітт, Р. Скуртон, М. Оакшотт).
 31. Природа людини та політична теорія (З. Фройд, Е. Фром, Г. Маркузе).
 32. Модернізм та постмодернізм у теорії політики (Е. Гідденс, У. Бек, Ю. Хабермас, Ж. Бодрійяр, Ф. Джемесон).
 33. Концепції постіндустріального (Белл, Арон, Гелбрейт, Бжезинський) та інформаційного (Тоффлер, Несбіт, Масуда) суспільства.
 34. Політичний ідеалізм і політичний реалізм.
 35. Радикалізм, фундаменталізм та пацифізм у політиці.
 36. Основні підходи до визначення понять «свобода», «рівність», «справедливість».
- Співвідношення свободи і рівності.
37. Політологічні концепції влади.
 38. Поняття, ознаки та функції держави.
 39. Теорії походження держави.
 40. Суверенітет влади. Народний суверенітет. Державний суверенітет.
 41. Вищі органи сучасної держави та поділ державної влади. Механізм стримувань і противаг.
 42. Система вищих органів державної влади в Україні.
 43. Місьцеве самоврядування: поняття та функції. Система місцевого самоврядування в Україні.
 44. Правова система держави та система права. Ознаки та види норм права.
 45. Система законодавства. Співвідношення системи права і системи законодавства.
 46. Правовий акт. Нормативно-правовий акт. Міжнародний договір.
 47. Система права і система законодавства в Україні. Види нормативно-правових актів в Україні.
 48. Загальна характеристика основних галузей права України.
 49. Поняття, структура та функції політичної системи суспільства. Теорії політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд, К. Дойч).
 50. Форми державного правління та державного устрою.
 51. Сутність та основні типи політичних режимів.
 52. Поняття та форми демократії. Політологічні концепції демократії.
 53. Основні теорії походження та розвитку націй.
 54. Поняття та основні складові державного управління. Ознаки та функції держуправління.
 55. Органи державного управління, їх класифікація.
 56. Система органів державного управління в Україні. Рівні органів виконавчої влади.
 57. Апарат державного управління.
 58. Порядок формування органів державного управління в Україні.
 59. Структура та функції сучасної політичної науки. Основні та допоміжні наукові політичні дисципліни.
 60. Об'єкт і предмет, мета, завдання, гіпотези, понятійний апарат дослідження.
 61. Принципи загальнотеоретичного дослідження політики.

62. Методика збору та обробки даних у політологічному дослідженні.
63. Основні методологічні підходи в політології: соціологічний, структурно-функціональний, інституційний, системний, біхевіоральний, нормативно-ціннісний, антропологічний тощо.
64. Методологічні проблеми сучасної політології.
65. Об'єкт, предмет, функції та основні методи в дисципліні «Методологічні основи політичної науки».
66. Загальні й спеціальні методи політологічних досліджень.
67. Методи первинного аналізу, порівняння та математичні методи в політологічному дослідженні.
68. Метод групової дискусії, ідеографічний та логіко-експериментальний методи; особливості їх застосування в політологічних дослідженнях.
69. Монографічний, соціологічний методи і метод парних порівнянь; особливості їх застосування в політологічних дослідженнях.
70. Методи альтернатив у політичному аналізі.
71. Етапи становлення порівняльної політології.
72. Основні параметри й риси порівняльного методу та методологічні проблеми порівняльної політології.
73. Підходи до типологізації політичних систем.
74. Лінійні типології політичних систем Г. Ласвелла і А. Каплана, Г. Алмонда і Б. Пауела.
75. Координатні типології політичних систем Р. Даля та А. Лейпхарта.
76. Особливості порівняння перехідних політичних систем.
77. Методики вимірювання президентської влади.
78. Основні принципи та підходи до порівняння політичних партій. Типологія політичних партій Р. Гантера та Л. Даймонда.
79. Порівняння умов та процесів демократизації.
80. Порівняння та вимірювання виборчих систем. Індекс Рае.
81. Індекси вимірювання демократії та демократизації. Політичний атлас сучасності в системі індексів демократії та демократизації.
82. Поняття та функції політичної культури. Погляди на політичну культуру Г. Алмонда і С. Верби.
83. Дискусії щодо концепту політичної культури у західній політичній науці.
84. Структура та механізми формування політичної культури. Політичні орієнтації.
85. Політичні цінності у системі політичної культури.
86. Проблеми типологізації політичної культури (Г. Алмонд і С. Верба, Є. Вятр, Д. Елазар, У. Розенбаум, Д. Каванах та ін.).
87. Культура політичного процесу: зміст та основні параметри.
88. Культура політичного протесту: зміст та основні параметри.
89. Культура партійної діяльності: зміст та основні параметри.
90. Культура парламентської діяльності: зміст та основні параметри.
91. Електоральна культура: зміст та основні параметри.
92. Структура, функції, типи та рівні політичної свідомості.
93. Об'єкт, предмет і функції геополітики, її співвідношення з політичною географією. Географічний детермінізм.
94. Зародження і розвиток геополітичних ідей (від Стародавнього Сходу до поч. XX ст.)

95. Основні геополітичні концепції (від Ф. Ратцеля до сучасного мондіалізму). Російська та українська геополітика.

96. Етапи еволюції світової системи: доктрини, моделі та типи організації геополітичного простору.

97. Особливості сучасного геополітичного розвитку та нова геополітична архітектура сучасного світу.

98. Формування нової моделі безпеки в сучасній світовій політиці.

99. Основи сучасної світової економіки та світова економічна політика.

100. Основні концепції політики міжнародних відносин.

101. Витоки та генеза концепції прав людини. Теорія трьох поколінь прав людини.

102. Основні права людини і громадянина. Класифікація прав людини.

103. Міжнародні стандарти в галузі прав людини.

104. Конституційні гарантії прав людини в Україні.

105. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: зміст та особливості застосування в Україні.

106. Міжнародні судові інституції захисту прав людини.

107. Поняття та принципи виборів. Виборче право.

108. Виборчий корпус. Абсентеїзм.

109. Типи мандатів: вільний, імперативний, партійний імперативний.

110. Основні підходи до розуміння і визначення виборчої системи.

111. Типи виборчих систем: мажоритарні, пропорційні, змішані, напівпропорційні. Їх переваги й недоліки.

112. Метод квот і метод дільників при розподілі мандатів.

113. Взаємозв'язок партійних та виборчих систем. Ефективна кількість партій.

114. Прийняття рішень у малих групах: правило Кондорсе, правило Борда.

115. Поняття, структура та актори політичного процесу. Режими перебігу політичного процесу.

116. Типи політичних процесів.

117. Політичні інтереси, політична участь і політична діяльність. Типи та форми політичної участі.

118. Поняття, структура та типи політичних технологій. Способи формування політичних технологій.

119. Політико-технологічний процес.

120. Базові засади і технології партійного будівництва.

121. Поняття та методи (техніки) політичного маніпулювання.

122. Стратегії захисту від маніпулювання.

123. Поняття, форми та види лобістської діяльності.

124. Масові акції протесту: основні види і технологічні особливості.

125. Поняття та функції політичного іміджу. Особливості іміджу політичної партії.

126. Структура та чинники ефективності політичного іміджу.

127. Іміджева стратегія та іміджева легенда. Перформанс у політичному іміджмейкінгу.

128. Сутність, структура та типи політичних конфліктів.

129. Стратегії та етапи управління політичними конфліктами.

130. Поняття та види політичних криз.

131. Становлення й розвиток теорії політичної комунікації.

132. Інформаційні війни та інформаційно-психологічний вплив. Форми і засоби інформаційно-психологічного впливу.
133. Інформація. Види інформації. Свобода інформації. Суспільно-політична інформація.
134. Політична комунікація як підсистема політичної системи.
135. Засоби масової інформації та комунікації: поняття та типи. Сильні і слабкі сторони різних медіа.
136. Взаємозв'язок політики й медіа. Медіатизація політики.
137. Історія розвитку засобів масової комунікації.
138. Ідейно-теоретичні концепції журналістики і преси.
139. Журналістика, зв'язки з громадськістю, реклама, пропаганда: спільне та відмінне.
140. Громадська думка та феномен медіавпливу.
141. Свобода слова і політична цензура.
142. Принципи і стандарти журналістики. Журналістська етика.
143. Жанри журналістики. Політична публіцистика.
144. Державна інформаційна політика та політика держави щодо медіа. Інформаційна політика в Україні.
145. Поняття, структура та функції політичних партій.
146. Етапи становлення і розвитку політичних партій.
147. Основні підходи до аналізу політичних партій.
148. Розвиток теорії політичних партій (М. Вебер, М. Дюверже, Дж. Сарторі, Р. Кац і П. Меїр, П. Меркл, К. Лоусон, Р. Далтон, Х. Пуле та ін.).
149. Основні типології політичних партій.
150. Поняття та типи партійних систем.
151. Предмет, об'єкт, закони і категорії соціології. Становлення соціології як науки.
152. Школи та напрямки соціології. Структура сучасного соціологічного знання.
153. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура і соціальна стратифікація суспільства. Соціальна мобільність.
154. Соціальна взаємодія, соціальні відносини і соціальний контроль. Соціальні зміни і соціальні процеси.
155. Соціальні інститути суспільства і соціальні організації.
156. Структурні елементи особистості в соціологічному контексті.
157. Культура як соціальний феномен. Культурний релятивізм.
158. Організація, методика і процедури емпіричних соціологічних досліджень. Вибірка у соціологічному дослідженні.
159. Опитування як провідний метод збору соціологічної інформації. Види опитувань.
160. Аналіз документів, спостереження і експеримент у соціології.
161. Соціальна та політична модернізація: теорія і практика.
162. Концепції соціального і політичного поля П.Бурд'є.
163. Історія Чернівецького національного університету. Становлення політологічної школи в Чернівцях.
164. Навчальний процес в університеті. Форми навчальної діяльності студентів.
165. Рівні підготовки фахівців-політологів в Україні.
166. Етапи становлення зарубіжної політичної науки. Політична наука в Україні.
167. Основи роботи з джерелами та інформаційно-пошукова діяльність політолога. Види джерел інформації. Наукова література з політології, її класифікація.

168. Зародження і розвиток методики навчання суспільно-політичних дисциплін у школі.
169. Принципи та компоненти процесу навчання суспільно-політичних дисциплін.
170. Формування пізнавальних можливостей учнів у процесі у навчанні суспільних дисциплін.
171. Методика роботи зі шкільним підручником. Функції та компоненти підручника. Прийоми роботи з підручником.
172. Наочність у вивченні суспільно-політичних дисциплін.
173. Урок як основна форма навчання у школі. Типи уроків. Методи роботи на уроках.
174. Інтерактивні методи навчання суспільних дисциплін.
175. Функції і форми перевірки результатів навчання суспільно-політичних дисциплін.

Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Бебик В. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. Київ, 2000. 384 с.
2. Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. Київ : Атлант ЮЕМСІ, 2007. 207 с.
3. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. Запоріжжя : Юридичний ін-т, 2005. 540 с.
4. Бурдяк В.І., Ротар Н.Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Чернівці : Рута, 2004. 328 с.
5. Варій М. Політико-психологічні передвиборчі технології: Навч. метод. посіб. Київ : Ельга Ніка-Центр, 2003. 400 с.
6. Горбань Т.Ю. Еволюція ідеї національного самовизначення в українській суспільно-політичній думці кінця ХІХ – першої чверті ХХ століть. Київ : ПІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2010. 381 с.
7. Горбатенко В. Політичне прогнозування. Навч. посібник. Київ : МАУП, 2005. 152с.
8. Еліти і цивілізаційні процеси формування націй: Зб. ст. Київ : ТОВ УВКП «ЕксОб», 2006. 580 с.
9. Європейська інтеграція /Уклад.: М. Яхтенфукс, Б. Колір-Кох; Пер. з нім. М. Яковлева. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 395 с.
10. Зеленько Г. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України. Київ : Критика, 2003. 216 с.
11. Кармазіна М.С. Президентство: український варіант. Київ : Бланк-Прес, 2007. 365 с.
12. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ : Арій, 2020. 320 с.
13. Козирєв М.П. Політична психологія: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 648 с.
14. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ століття (навчальний посібник). Київ : Школяр, 2005. 360 с.
15. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). Київ : Стило, 2001. 585 с.

16. Макар Ю.І., Гдичинський Б.П., Макар В.Ю., Попик С.Д., Ротар Н.Ю. Україна в міжнародних організаціях: Навчальний посібник. Чернівці : Прут, 2009. 880 с.
17. Макіавеллі Н. Державотворець. Про військове мистецтво. Київ : Арії, 2020. 408 с.
18. Правова політологія. Академічний курс: підручник /авт. кол.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. 480 с.
19. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
20. Снайдер С. Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка. Київ : Арії, 2020. 372 с.
21. Шляхтун П. Політологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.
22. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. Київ : Арії, 2019. 576 с.
23. State and Local Government and Politics: Prospects for Sustainability. C. A. Simon; Brent S. Steel; Nicholas P. Lovrich. Oregon State University Corvallis, Or, 2018. <https://open.oregonstate.education/government/>
24. Davies C. A Quick Guide to Quantitative Research in the Social Sciences. Other. UWTSU, Carmarthen: Unpublished, 2020. <https://repository.uwtsu.ac.uk/id/eprint/1540/23/A%20Quick%20Guide%20to%20Quantitative%20Research%20in%20the%20Social%20Sciences.p>
25. Quantitative Research Methods for Political Science, Public Policy and Public Administration: 3rd Edition. September 12, 2017. <https://shareok.org/bitstream/handle/11244/52244/Quantitative%20Research%20Methods%20For%20Political%20Science%2c%20Public%20Policy%20and%20Public%20Administration%2c%20With%20Applications%20in%20R.pdf?sequence=15&isAllowed=y>
26. What Is Democracy and How Do We Study It? Edited by Cameron D. Anderson and Laura Beth Stephenson, University of Toronto Press, 2021, 228 p.

Додаткова:

1. Виборчий процес 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань / за ред. О. М. Майбороди. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019.
2. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії. Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2008. 467 с.
3. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.
4. Політична система і громадянське суспільство: Європейські і українські реалії. Київ: НІСД, 2007. 396 с.
5. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. Київ : Либідь, 2008. 440 с.
6. Поліщук І.О. Еволюція культури політичних виборів в Україні. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. 352 с.
7. «Рейтинг», соціологічна група. Рік війни: як змінився портрет українців і України. «Українська правда». 22. 02. 2023. р. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/02/22/7390482/>.
8. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 391 с.
9. Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика. Львів : ЦПД – «Астролябія», 2005. 348 с.
10. Ротар Н.Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду. Чернівці : Рута, 2007. 472 с.

11. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. Київ : АртЕк, 2001. 211 с.

12. Суліма Є.М., Шепелєв М.А., Кривошеїн В.В., Полянська В.Ю. Політична філософія. Київ : Знання, 2006. 799 с.

13. Федущак-Паславська Г. Історія політичних та правових вчень. Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. 288 с.

Оцінювання

знань абітурієнтів під час проведення комплексного фахового іспиту з політології для вступу на факультет історії, політології та міжнародних відносин ЧНУ для здобуття освітнього ступеня «Магістр» спеціальність «Політологія»

Комплексний фаховий іспит з політології для вступу на факультет історії, політології та міжнародних відносин для здобуття освітнього ступеня «Магістр» спеціальність «Політологія» проводиться у вигляді тестування.

Зміст тестових завдань комплексного фахового іспиту відповідає програмам дисциплін відповідних освітніх програм підготовки фахівців на базі ступеня вищої освіти «Бакалавр». Абітурієнт на фаховому вступному іспиті повинен вказати правильні відповіді на поставлені запитання шляхом зазначення одного варіанту відповіді серед наведених, який він вважає правильним. У кожному тестовому завданні серед запропонованих варіантів відповідей правильним є тільки один. Оцінювання результатів фахового вступного іспиту проводиться за 200-бальною шкалою, для того, щоб узгодити оцінювання абітурієнта із ЗНО.

Завдання вважається виконаним, якщо учасник вступного іспиту вибрав і позначив відповідь у бланку відповідей.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюють в 0 або 1 бал: 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

Максимальна кількість балів, яку може набрати вступник, правильно виконавши всі завдання – 200 балів.